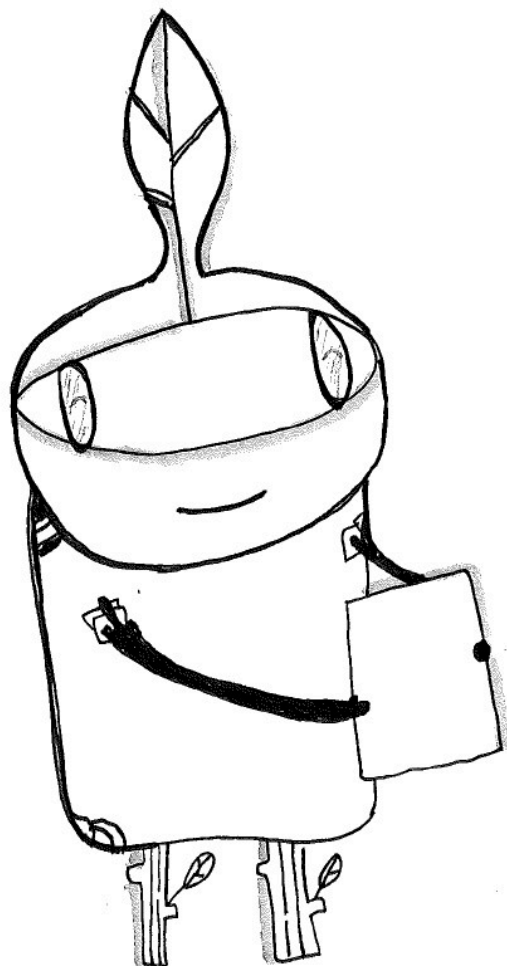
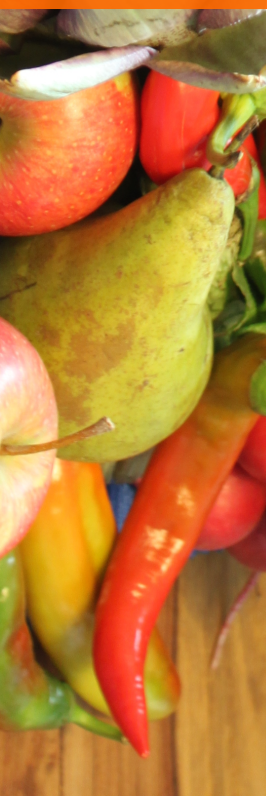

MANIFEST POTRAVÍN A POĽNOHOSPODÁRSTVA

YOUNG
Friends of
the Earth
Europe

Young Friends of the Earth Europe (YFoEE) by chcely srdečne poďakovať každému, kto sa zapojil do procesu tvorby tohto manifesta, konkrétne členom pracovnej skupiny YFoEE Potraviný a poľnohospodárstvo.

Young Friends of the Earth Europe si váži finančnej pomoci všetkých svojich darcov. Podrobné informácie o financovaní nájdete na:

www.foeeurope.org/yfoee/our-funding

Obsah tohto dokumentu je vo výhradnej zodpovednosti Young Friends of the Earth Europe a nemôže byť za žiadnych okolností považovaný za názor našich darcov. Darcovia nie sú zodpovední za akékoľvek využitie, ktoré môže byť vytvorené na základe obsahu tohto dokumentu.

Text od neskutočne skvelých dobrovoľníkov z pracovnej skupiny YFoEE Potraviný a poľnohospodárstvo.

Ilustrácie: Alejandro Gil

Vizuál: Juli Okropiridse
Preklad: Lucia Kóšová,
Juraj Melichár

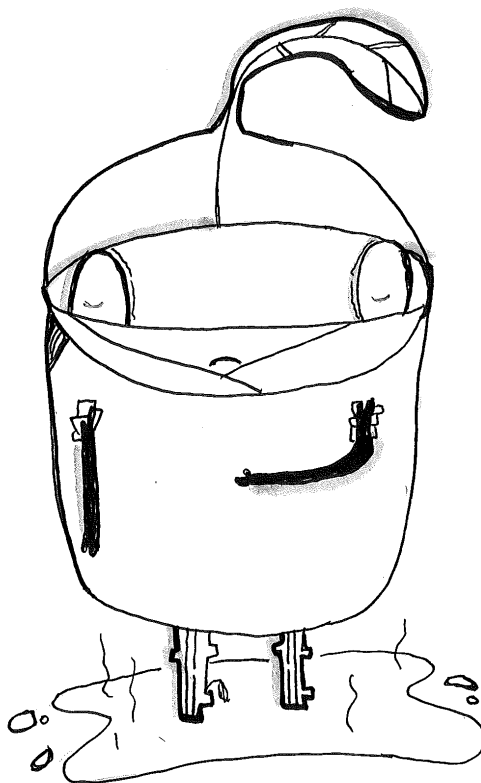
ÚVOD

Náš prírodný svet je ohrozený a naše zdravie sa zhoršuje. Pri koreňoch tohto úpadku je nezodpovedná a nespravodlivá produkcia potravín v Európe a konzumentský spôsob života, ktorí mnohí Európania vedú.

Väčšina potravín, ktoré jeme, je masovo vyrábaná a umelo spracovávaná v poľnohospodárskych podnikoch, kde prevládajú nezodpovedné praktiky riadené túžbou po zisku. Tento status-quo významne ovplyvňuje nás ako aj budúce generácie. Trvalo príliš dlho uvedomiť si, že iný svet je možný – svet založený na rešpekte, morálke, uvedomelosti, priateľskosti, ochote, spolupráci a spravodlivosti.

Young Friends of the Earth Europe vidia potravinový a poľnohospodársky systém založený na malých, udržateľných komunitách v harmónii s prírodným ekosystémom, v ktorých sa produkujú zdravé, cenovo dostupné, miestne distribuované potraviny s vysokou nutričnou hodnotou. Svet potrebuje transformovať potravinový systém a my Young Friends of the Earth Europe sme pripravení za to bojovať.

KDE JE PROBLÉM?

PRÍRODNÉ ZDROJE A BIODIVERZITA

Súčasný systémy poľnohospodárstva, farmárčenia a rybolovu drancujú prírodné zdroje a ohrozujú životné prostredie a biologickú rozmanitosť. Postupy, ktoré nadmerne využívajú prírodné zdroje a ohrozujú odolnosť ekosystému môžu viesť ku kolapsu celého globálneho ekosystému.

Toto treba ukončiť.

PÔDA

INTENZÍVNE PRIEMYSELNÉ VEĽKOCHOVY často porušujú štandardy dobrých životných podmienok zvierat, ohrozujú verejné zdravie, znečisťujú životné prostredie a plytvajú úrodnými poľami potrebou dopestovania veľkého množstva krmiva pre dobytok.

ODLESŇOVANIE PASIENKOV A ÚBYTOK DÔLEŽITÝCH EKOSYSTÉMOV Z CELOSVETOVÉHO HLADISKA sú čiastočne zapríčinené nevhodnými postupmi odlesňovania, ako je hospodárenie štýlom „zosekať a spáliť“, pri ktorom sú lesy odstránené pre poľnohospodársky chov a skladovanie. Výsledkom je strata úrodnej pôdy a biologickej rozmanitosti.

ZVYŠUJÚCA SA KONKURENCIA vo využívaní pôdy, nielen na výrobu potravín, ale taktiež na kŕmenie hospodárskych zvierat, výrobu biopalív, biomasy a pod. vedie k vyčerpaniu pôdy, strate biodiverzity a zvýšeniu ceny úrodnej pôdy.

INTENZÍVNE PESTOVANIE MONOKULTÚRNYCH PLODÍN vedie k používaniu čoraz väčšieho množstva chemikálií, čo má za následok úhyn prirodzených nepriateľov a narušenie poľnohospodárskej samoregujúcej rovnováhy. Okrem toho vedie k strate biologickej rozmanitosti a tradičných odrôd, ktoré boli prirodzene vybrané a prispôbené počas storočí rastu v prirodzených podmienkach konkrétneho regiónu.

EKOLOGICKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO ZABERÁ LEN 0.9% SVETOVEJ ROZLOHY POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY. Dlhé, drahé a byrokratické postupy certifikácie, neistota a nedostatok podpory sú niektoré z faktorov vysokých cien a pomalého rastu odvetvia.

VODA

NEUDRŽATEĽNÉ ZAVLAŽOVANIE PLODÍN vedie k nadmernému využívaniu povrchových a podzemných vôd. Napriek tomu, že pitná voda je celosvetovo čoraz vzácnejšia, poľnohospodárstvo využíva 70% svetových zásob pitnej vody.

MASÍVNE POUŽÍVANIE HNOJÍV je potrebné na vyvážanie živín potrebných na produkciu v intenzívnych poľnohospodárskych systémoch. Hnojivá presakujú do podzemných vôd a ekosystémov čím podporujú vyčerpanie kyslíka z vodných systémov a škodlivé prekvitanie rias.

NADMERNÝ RYBOLOV vedie k strate prirodzeného prostredia, ničeniu vodných ekosystémov a úhynu druhov. Väčšina rýb používaných na komerčné účely (ako tuniak, ostriež, treska) sú na vrchole potravinového reťazca a ich nedostatok narúša celý potravinový reťazec. Pravidlá EÚ povolia postupy, v rámci ktorých priemyselné rybárske vlečné siete odhodia mŕtve úlovky do oceánu. Zároveň priemyselný rybolov oberá miestne komunity o ich živobytie.

MATERIÁL

INTENZÍVNE POĽNOHOSPODÁRSTVO JE ZÁVISLÉ NA ROPE A NEUDRŽATEĽNÉ, pretože 10 kalórií energie je potrebných na produkciu len 1 kalórie jedla. Poľnohospodárske, mäsové a rybárske odvetvia priemyslu sú vysoko závislé na rope pre produkciu hnojív a pesticídov, zavlažovanie a mechanizáciu a vyžadujú aj náklady na prepravu a ohrev skleníkov.

GENETICKY MODIFIKOVANÉ ORGANIZMY (GMO) sú používané so zámerom vytvoriť plodiny, ktoré sú odolné voči určitým herbicídum tak, aby postreky mohli byť využité bez poškodenia danej plodiny. Nadmerné používanie herbicídov má katastrofické účinky na ekosystémy, zatiaľ čo GMO predstavujú riziko pre biodiverzitu.

Navyše, okrem toho, že GMO majú ďaleko od zabezpečenia potravinovej bezpečnosti, spolu so sprievodným efektom v podobe korporátneho patentovania semien, vedú k ešte viac hierarchickej spoločnosti a nestálemu potravinovému systému s malými poľnohospodármi strácajúcimi sa pod agro-aglomerátmi. Dopady GMO na ľudské zdravie ostávajú otáznymi.

OVZDUŠIE

SÚČASNÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO prispieva 13% k celosvetovým emisiám **SKLENÍKOVÝCH PLYNOV** a na odlesňovaní ďalších 18%.

Zvýšená produkcia skleníkových plynov má za následok častejší výskyt nadmerných horúčav, sucha, povodní a ďalších extrémnych prejavov počasia.

TRHY

Cena produktov na trhoch závisí od ponuky a dopytu. Produkty vyrábané vo veľkých množstvách možno predávať za nižšie ceny vďaka úsporám z rozsahu. Veľké spoločnosti majú preto výhodu voči malým výrobcam a dominujú tak trhu.

POĽNOHOSPODÁRSKO-SPRACOVATEĽSKÝ PRIEMYSEL JE PODPOROVANÝ MASÍVNymi DOTÁCIAMI. V Európe dostáva 80% dotácií len 18% farmárov. Dotované sú aj vstupy do poľnohospodárstva, ako napríklad palivo. To znamená, že oproti malým ekologickým farmám sa oveľa viac uprednostňuje intenzívne poľnohospodárstvo.

CENY POTRAVIN nezohľadňujú externalitu ako vplyv diaľkovej prepravy na životné prostredie, vyčerpávanie zdrojov z ekosystémov, znečisťovanie vôd, či spracovanie odpadu. Chýba tiež transparentnosť v oblasti príčin náhlych a výrazných výkyvov cien potravín.

LEGISLATÍVA A PRÁVNE PREDPISY PODPORUJÚ TENTO NEUDRŽATEĽNÝ STAV. Spoločná poľnohospodárska politika EÚ podporuje dovoz výrobkov z iných kontinentov, ktorých lacnejšie výrobné náklady umožňujú predávať dovezené výrobky lacnejšie ako tie európske. Takisto európske opatrenia, týkajúce sa napríklad veľkosti a tvaru ovocia a zeleniny, vedú k obrovskému plytvaniu potravín len na základe ich vzhľadu. Pravidlá svetového obchodu často znižujú environmentálne normy.

LOBISTICKÉ SKUPINY POĽNOHOSPODÁRSKYCH FIRIEM ZABRAŇUJÚ PRIJATIU POTREBNÝCH REFORIEM a usilovne vytvárajú prekážky pre vstup malých poľnohospodárov na trh.

KONTROLA TRHU S OSIVAMI AGRÁRNymi FIRMAMI VEDIE K ŠTANDARDIZÁCII semien a úplnej kontrole nad miestnymi odrodami plodín a globálnou diverzitou. V súčasnosti považujeme kukuricu, pšenicu a ryžu za tri hlavné obilniny vo svete. Ich semená sú prevažne hybridné a geneticky modifikované, čo vedie k oslabeniu miestnych semien.

ĽUDIA

Nedostatok informácií a súčasný konzumný životný štýl privádza väčšinu ľudí do reťazcov supermarketov, v ktorých nakupujú potraviny bez toho, aby sa nad svojím výberom zamysleli. V dôsledku toho sa v mnohých krajinách rozšírili ochorenia spojené s výživou, zatiaľ čo v chudobných krajinách pretrváva hlad.

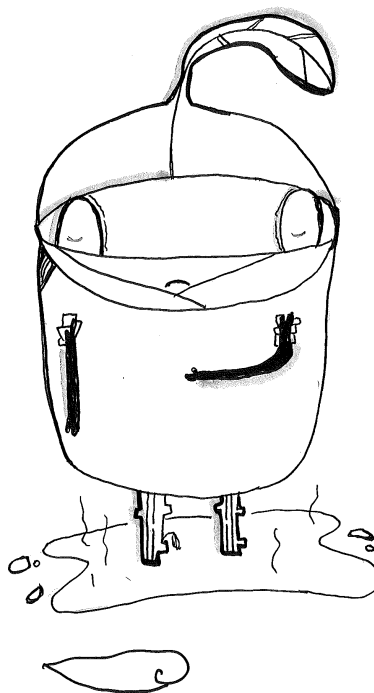
VEĽKÉ POĽNOHOSPODÁRSKE SPOLOČNOSTI ZNEUŽÍVAJÚ ĽUDÍ. Veľké poľnohospodárske aglomeráty sústreďujú svoje aktivity do oblastí s nízkymi platmi a nákladmi, aby tým maximalizovali svoje zisky. Firmy zamerané na zisk zanedbávajú bezpečnostné normy a pracovné podmienky.

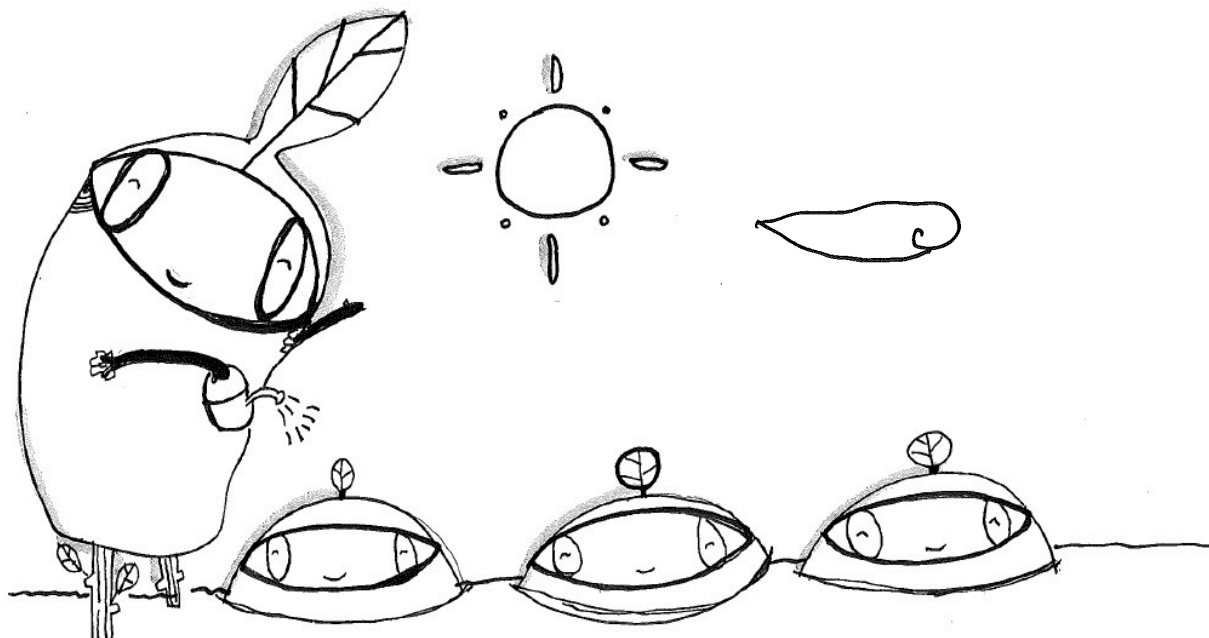
ŠTANDARDIZOVANÁ VÝROBA NEPRAJE TRADIČNÉMU PESTOVANIU MIESTNYCH KOMUNIT, ich tradičným odrodám, receptom a zvykom. Ľudia v snahe čeliť konkurencii a prispôbiť sa predpisom prichádzajú o svoje dlhoročné znalosti, miestnu kultúru a tradície.

SÚČASNÝ POTRAVINOÝ SYSTÉM NEUMOŽŇUJE ZISTIŤ, ODKIAĽ POTRAVINY POCHÁDZAJÚ, prečo chutia tak, ako chutia, aká je ich skutočná cena, ani aké škody pôsobia vo vzťahu k životnému prostrediu a komunitám na celom svete. Je tiež náročné zistiť pôvod výrobku, spôsob výroby a jeho zloženie.

MASOVÁ A ŠTANDARDIZOVANÁ VÝROBA POTRAVÍN PRINÁŠA BEZPEČNOSTNÉ RIZIKÁ A PRISPIEVA K VZNIKU OCHORENÍ SPOJENÝCH SO STRAVOVANÍM A VÝŽIVOU, ako aj k zvýšeniu výskytu ochorenia BSE (Bovine Spongiforme Encephalopathie) a jeho ľudskej variante Creutzfeldtového – Jakobového ochorenia, známych ako choroba šialených kráv. Vtáčia chrípka, slintačka a krívačka, či kontaminácia baktériou E. coli sú ďalšími príkladmi týchto rizík. V posledných rokoch menované choroby doslova pustošili európske poľnohospodárstvo.

HLAD si vo svete udržuje prvenstvo medzi zdravotnými rizikami, a to najmä v rozvojových krajinách.

RIEŠENIA A ODPORÚČANIA

Pracovná skupina Young Friends of the Earth Europe Potraviny a poľnohospodárstvo verí, že je nevyhnutné čo najskôr prejsť od priemyselného poľnohospodárstva k udržateľnému. Musíme pokročiť od individualizmu k spolupráci, od závislosti na firmách k sebestačnosti, od trhovej diktatúry a nátlaku k demokracii založenej na súhlase všetkých ľudí, od inštitučnej podpory veľkých firiem k podpore miestnych firiem a lokálnej ekonomiky, od populárnej „mainstreamovej“ kultúry k miestnej. Existuje nekonečno možností, ako prispieť k zmene.

PRÍRODNÉ ZDROJE A BIODIVERZITA

Mali by sme podporovať tie postupy, ktoré udržujú rovnováhu medzi potenciálom krajiny a tým, čo si z nej vezmeme. Je tiež dôležité, aby sme ľudí považovali za súčasť ekosystému, nie jeho konkurenciu. Preto požadujeme:

SYSTÉM ZALOŽENÝ NA MALÝCH A ROZMANITÝCH UDRŽATEĽNÝCH HOSPODÁRSTVACH, ktorý by viedol k spravodlivému rozdeleniu pôdy a pomohol by pri ochrane typických miestnych plodín, receptov a tradícií.

PODPORU UDRŽATEĽNÝCH POĽNOHOSPODÁRSKYCH POSTUPOV, ktoré zohľadňujú biodiverzitu organizmov a prirodzené životné cykly, zvyšujú úrodnosť pôdy, efektívne využívajú živiny a nevyžadujú ropu ani nebezpečné chemikálie. Medzi postupy, ktoré vedú k udržateľnému poľnohospodárstvu patrí striedanie plodín, neobrábanie pôdy, pestovanie viacerých rastlín blízko seba, zvyšovanie biodiverzity prostredníctvom agro-lesníctva, ochrana úrody pred škodcami pomocou dravcov, atď.

PODPORU ZAKLADANIA ekologických obcí, mestských záhrad, semenných bánk a tzv. transition town iniciatív, ktoré zdôrazňujú poľnohospodárstvo ako prostriedky na sebestačno-udržateľný systém.

ZÁKAZ PRODUKCIE A DOVOZU GENETICKY MODIFIKOVANÝCH PLODÍN A POTRAVINÁRSKYCH VÝROBKOV.

ZNÍŽENIE PLYTVANIA POTRAVINAMI zákazom znehodnotenia produktov kvôli ich tvaru a iným estetickým vlastnostiam.

ZVÝŠENIE DANÍ NA HNOJIVÁ A PESTICÍDY tak, aby všetky externality, ako znečistenie vody, degradácia ekosystémov, strata biodiverzity a sociálne náklady, boli zahrnuté do ceny.

KONIEC RYBÍCH FARIEM, ktoré krmia ryby s tým, čo by prirodzene nejedli.

TRHY

To čo potrebujeme sú radikálne zmeny spôsobov výroby, marketingu a predpisov, ktoré ich kontrolujú. Nesúhlasíme s globálnym a konzumným obchodom a navrhujeme nasledujúce kroky k ukončeniu tejto situácie.

TVORENIE BLIŽŠÍCH VÄZIEB MEDZI ZÁKAZNÍKMI A VÝROBCAMI zvýšením počtu farmárskych trhov, vidieckych potravinových podujatí, poľnohospodárskych družstiev, schém komunitou podporovaného poľnohospodárstva a projektov zameraných na výmenu potravín na zníženie korporátnych potravinárskych distribučných reťazcov.

PRESMEROVANIE DOTÁCIÍ na malé, biodynamické a ekologické farmy, ktoré chránia divoké životné prostredie ako aj biologickú rozmanitosť.

NAKUPOVANIE MIESTNYCH A SEZÓNNYCH POTRAVIN, čím znížime dopady dopravy a umelé pestovanie.

OZNAČOVANIE A SLEDOVATEĽNOSŤ INFORMÁCIÍ O VÝROBKOV **SÚ KĹÚČOVÉ**, aby sa ľudia mohli informovane rozhodovať o potravinách, ktoré nakupujú.

SPRAVODLIVÝ OBCHODNÝ SYSTÉM, ktorý garantuje férové zaobchádzanie s pracovníkmi, rešpektuje ľudské práva, zahŕňa rovnosť žien a mužov a podporuje udržateľné poľnohospodárske postupy.

ĽUDIA

Svet potrebuje uvedomelých, dobre informovaných a zainteresovaných ľudí, ktorí zvažujú každé malé gesto ako malú akciu smerom k udržateľnému poľnohospodárskemu systému. Ľudia koniec koncov rozhodujú na potravinárskych trhoch a je veľmi dôležité, aby sme robili správne rozhodnutia. Preto by sme chceli vidieť:

ZMENU A ZJEDNODUŠENIE ŽIVOTNÉHO ŠTÝLU, tak aby si ľudia pestovali vlastné jedlo, kupovali menej, jedli miestne, sezónne, biologické, surové, vegánske alebo vegetariánske jedlo a jedli menej rýb, mliečnych výrobkov a pridávali sa k miestnym poľnohospodárskym a trhovým iniciatívam.

Vďaka tomu sa dozvedia viac o potrebách, ľudí, ktorí produkujú potraviny. Tak môžeme začať obnovovať spoločenské väzby medzi výrobcami, spotrebiteľmi a ľuďmi všeobecne.

PRÍSTUP K PÔDE A KRAJINE, umožňujúci ľuďom znovu-spojenie s prírodou a pestovanie svojich vlastných potravín. Hlbšie pochopenie pôvodu potravín napomôže premene k viac udržateľným potravinovým a poľnohospodárskym systémom.

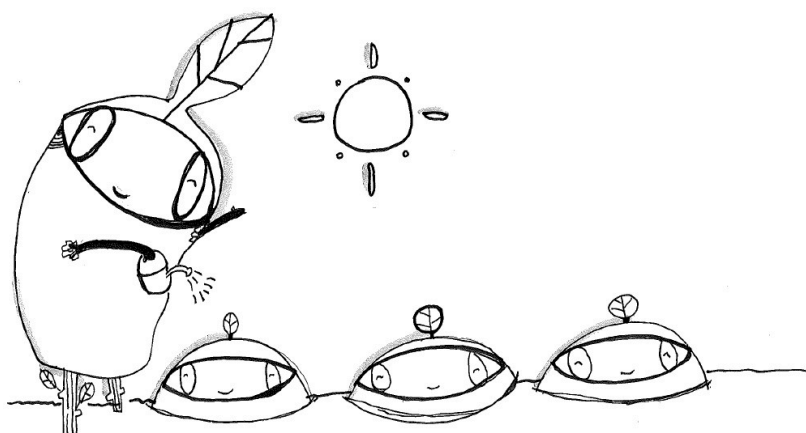
VZDELÁVANIE o zdravej strave, dobrých životných podmienkach zvierat, výhodách striedanej spotreby mäsa a konzumácie miestnych a sezónnych potravín ako aj spôsoboch ich pestovania, prípravy a uchovávania udržateľným spôsobom by malo byť zahrnuté do vzdelávacích programoch pre všetky vekové kategórie.

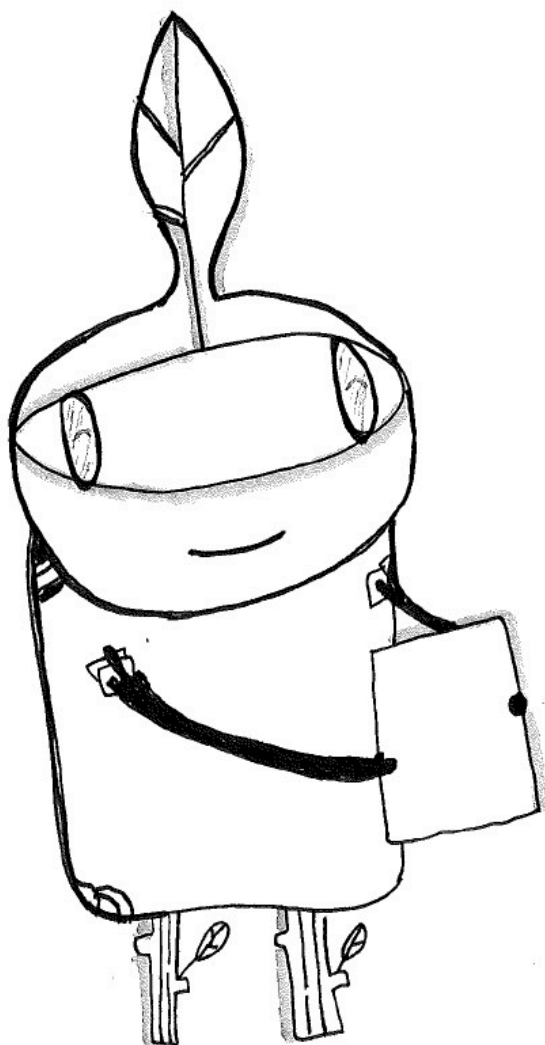
JEDNODUCHŠIE SPÔSOBY PRÍSTUPU K INFORMÁCIÁM o problémoch, riešeníach a osvedčených postupoch ako aj vedecké štúdie a štatistiky, ktoré ukazujú detailne informácie o otázkach potravín a poľnohospodárstva zmažú rozdiely v poznatkoch a informácie budú bezplatné a dostupné v zrozumiteľnej forme.

ŠÍRENIE POSOLSTVA o udržateľnejšom a spravodlivejšom potravinovom systéme informovaním ľudí a zvyšovaním ich povedomia ako aj priamymi a nepriamymi aktivitami tak, aby sme kúsok po kúsku všetci spolu mohli uskutočniť túto zmenu.

TLAKOM NA ZÁKONY oslovením politikov, stretávaním sa, organizovaním kampaní, demonštrácií a akcií.

SPOLOČNOU PRÁCOU VYTVÁRAŤ HNUTIE smerom k viac spravodlivému a udržateľnému potravinovému systému ako aj propagáciou komunít ľudí bojujúcich v predných líniiach za zmenu, ktorú chceme dosiahnuť.

Pre viac informácií o
Young Friends of the Earth,
navštívte

www.youngfoee.org

Alebo nás kontaktujte na:

Young Friends of the Earth Europe

Rue d'Edimbourg 26

Brussels 1050

Belgium

Tel.: + 32 2 893 1000

YOUNG
Friends of
the Earth
Europe